MPSCKEEDA

UPSC, MPSC, COMBINE गट ब गट क, तलाठी, पोलीस भरती

एकच ॲप – अनलिमिटेड अभ्यासक्रम, अनलिमिटेड सराव!

संपूर्ण नोट्स +
अनलिमिटेड TEST सिरीज

टॉपिकनुसार नोट्स + PYQ

प्रत्येक विषयाच्या टॉपिकनुसार नोट्स + टॉपिकचे

100 PYQ प्रत्येक विषय

LIVE + कोणत्याही वेळेत टेस्ट सिरीज

टॉपिकनुसार, प्रत्येक टॉपिकचे 25 प्रश्नांचे

50 संच ऑल महाराष्ट्र रँकिंग

मिनी मॉक टेस्ट

संपूर्ण विषय किंवा कोणतेही दोन विषय
• 25 प्रश्न

200 टेस्ट विश्लेषणासहित

फुल मॉक टेस्ट

संपूर्ण पेपर स्वरूपात

200 टेस्ट विश्लेषणासहित

दिवाळी ऑफर

₹499 / एक वर्ष

किंवा

₹99 प्रति महिना

आत्ताच डाउनलोड करा

JOIN NOW • MPSCKEEDA APP

Google Play Store वर उपलब्ध • या पानावर कुठेही टॅप करा

मराठी व्याकरण : क्रियापद

1. क्रियापद म्हणजे काय?

व्याख्या : वाक्यातील क्रिया दाखवून वाक्याचा अर्थ पूर्ण करणाऱ्या विकारी शब्दाला **क्रियापद** म्हणतात. क्रियापदाशिवाय वाक्य पूर्ण होत नाही.

- उदा. सीता गाणे **गाते**. मुले मैदानावर **खेळली**.
- **धातू :** क्रियापदातील प्रत्यय काढल्यानंतर उरणारे मूळ रूप — गाते → **गा**, खेळली → **खेळ**, लिहितो → **लिह**. धातूला 'णे' लावून धातुरूप सांगतात : गाणे, खेळणे, लिहिणे.
- क्रियापद काळ, लिंग, वचन, पुरुष यांनुसार बदलते, म्हणून ते **विकारी** आहे (तो जातो – ती जाते – ते जातात).
- प्रत्येक धातू क्रियापद नसतो; धातूला प्रत्यय लागून वाक्याचा अर्थ पूर्ण झाला तरच ते क्रियापद.

2. सकर्मक, अकर्मक, द्विकर्मक, उभयविध

प्रकार	ओळख	उदाहरण
सकर्मक	क्रियेचे फळ कर्मावर पडते; 'काय/कोणाला?' विचारल्यास कर्म मिळते	राम **आंबा** खातो. आई **भाजी** चिरते.
अकर्मक	कर्माची गरज नाही; क्रियेचे फळ कर्त्यावरच	बाळ **झोपले**. पक्षी **उडाला**. तो **हसला**.
द्विकर्मक	दोन कर्मे : प्रत्यक्ष (वस्तू) व अप्रत्यक्ष (व्यक्ती)	आईने **मुलाला खाऊ** दिला. गुरुजींनी **मुलांना गणित** शिकवले.
उभयविध	एकच धातू कधी सकर्मक, कधी अकर्मक	दार **उघडले** (अकर्मक) / त्याने दार **उघडले** (सकर्मक)

कर्म ओळखा : क्रियापदाला 'काय?' किंवा 'कोणाला?' असा प्रश्न विचारा. उत्तर मिळाले तर सकर्मक; नाही मिळाले तर अकर्मक. (द्विकर्मकात 'काय' चे उत्तर = प्रत्यक्ष कर्म, 'कोणाला' चे उत्तर = अप्रत्यक्ष कर्म.)

3. क्रियापदांचे इतर प्रकार

प्रकार	स्पष्टीकरण	उदाहरण
संयुक्त क्रियापद	धातुसाधित + सहाय्यक क्रियापद मिळून एक क्रिया	तो खेळू **लागला**. मी वाचत **आहे**. त्याने काम करून **टाकले**.
सहाय्यक क्रियापद	संयुक्त क्रियापदातील मदत करणारे क्रियापद	आहे, होता, लागला, टाकले, गेला, शकतो
प्रयोजक क्रियापद	कर्ता स्वतः क्रिया न करता दुसऱ्याकडून करवून घेतो ('वि/अव' प्रत्यय)	आई बाळाला **हसवते**. शिक्षक मुलांना **बसवतात**. त्याने पत्र **लिहवले**.
शक्य क्रियापद	क्रिया करण्याची क्षमता ('अव' प्रत्यय)	मला आता **चालवते**. आजारी माणसाला **उठवत** नाही.
भावकर्तृक	कर्ता नसतो; क्रिया हीच कर्ता	**सांजावले**. **उजाडले**. **मळमळते**.
अनियमित / गौण	सर्व काळांत रूपे नसलेली क्रियापदे	नये, नको, नलगे, पाहिजे, आहे, नाही
करणरूप / अकरणरूप	होकार / नकार दाखवणारे	तो येतो (करणरूप) / तो येत नाही (अकरणरूप)

4. सिद्ध व साधित धातू

प्रकार	कसा बनतो?	उदाहरणे
सिद्ध धातू	मुळचे धातू	कर, बस, जा, ये, खा, पी, लिह, वाच
नामसाधित	नामापासून	हात → हाताळणे, पाणी → पाणावणे, लाज → लाजणे, आनंद → आनंदणे
विशेषणसाधित	विशेषणापासून	स्थिर → स्थिरावणे, दृढ → दृढावणे, लांब → लांबणे, थंड → थंडावणे
प्रयोजक धातू	मूळ धातूला 'व/वि' लागून	हस → हसव, कर → करव, बस → बसव
अनुकरणवाचक	ध्वनीच्या अनुकरणातून	खणखणणे, गडगडणे, कडकडणे, चमचमणे, फडफडणे

5. धातुसाधिते (कृदन्ते)

- धातूला प्रत्यय लागून बनलेली, पण वाक्य पूर्ण न करणारी रूपे म्हणजे **धातुसाधिते** — ती क्रियापद नसतात; नाम, विशेषण किंवा क्रियाविशेषणाचे काम करतात.

प्रत्यय	उदाहरण	काम
ऊन	तो जेवून शाळेत गेला.	क्रियाविशेषण
ताना / त	चालताना तो पडला. गाणे गात चालला.	क्रियाविशेषण
णारा / लेला	धावणारा घोडा, पिकलेला आंबा	विशेषण
णे	पोहणे चांगला व्यायाम आहे.	नाम
ण्यास / ण्यासाठी	तो खेळण्यास गेला.	क्रियाविशेषण

6. क्रियापदाचे अर्थ

अर्थ	काय दाखवतो?	उदाहरण
स्वार्थ	केवळ क्रिया घडल्याचे / घडत असल्याचे विधान (काळ दाखवते)	मी पुस्तक वाचतो. तो गावाला गेला.
आज्ञार्थ	आज्ञा, विनंती, प्रार्थना, आशीर्वाद	दार बंद कर. देवा, सर्वांना सुखी ठेव. शतायुषी हो.
विध्यर्थ	कर्तव्य, शक्यता, इच्छा, योग्यता	सर्वांनी नियम पाळावेत. कदाचित आज पाऊस पडावा.
संकेतार्थ	अट / संकेत (जर...तर)	जर अभ्यास केला असता, तर पास झाला असता.

7. परीक्षेतील सापळे (Common Traps)

- 'जेवून, खेळताना, धावणारा' ही **धातुसाधिते** आहेत — क्रियापदे नव्हेत. वाक्याचा अर्थ पूर्ण करणारे शब्दच क्रियापद.
- 'तो **झाला** डॉक्टर' — 'झाला/होणे' अकर्मक; 'डॉक्टर' हे कर्म नसून पूरक.
- 'हसवते, बसवतो' → प्रयोजक; 'मला चालवते' (क्षमता) → शक्य. दोन्हींत 'व' असतो — अर्थावरून ओळखा.
- 'उजाडले, सांजावले' यांना कर्ता नाही → भावकर्तृक.
- 'पाहिजे, नको, नये' यांची सर्व काळांत रूपे होत नाहीत → अनियमित (गौण) क्रियापदे.
- उभयविध धातू : उघड, भर, मोड, सांड, बदल — वाक्यात कर्म आहे का ते पाहा.

8. काळानुसार क्रियापदाची रूपे ('जा' धातू)

पुरुष	वर्तमानकाळ	भूतकाळ	भविष्यकाळ
प्रथम (मी / आम्ही)	जातो, जाते / जातो	गेलो, गेले / गेलो	जाईन / जाऊ
द्वितीय (तू / तुम्ही)	जातोस, जातेस / जाता	गेलास, गेलीस / गेलात	जाशील / जाल
तृतीय (तो, ती, ते / ते, त्या, ती)	जातो, जाते / जातात	गेला, गेली, गेले / गेले, गेल्या, गेली	जाईल / जातील

9. सारांश : ओळखण्याची खूण

प्रकार	खूण	उदाहरण
सकर्मक	'काय/कोणाला' चे उत्तर मिळते	तो पत्र लिहितो.
अकर्मक	कर्म नाही	तो हसला.
द्विकर्मक	व्यक्ती + वस्तू दोन कर्मे	त्याने मला पुस्तक दिले.
प्रयोजक	करवून घेणे (व/वि)	हसवणे, बसवणे
शक्य	क्षमता (व)	मला चालवते.
संयुक्त	धातुसाधित + सहाय्यक	खेळू लागला
भावकर्तृक	कर्ता नाही	उजाडले
अनियमित	सर्व काळांत रूपे नाहीत	पाहिजे, नको

10. प्रत्येक प्रकाराची 10 उदाहरणे (क्रियापद ठळक)

सकर्मक क्रियापद — कर्म आहे — 'काय/कोणाला?'

1. राम आंबा **खातो**.
2. आई भाजी **चिरते**.
3. सीता गाणे **गाते**.
4. मी पत्र **लिहिले**.
5. बाबा वर्तमानपत्र **वाचतात**.
6. शेतकरी शेत **नांगरतो**.
7. मुलांनी चेंडू **फेकला**.
8. ताई कपडे **धुते**.
9. गवळ्याने गाय **बांधली**.
10. आम्ही चित्रपट **पाहिला**.

अकर्मक क्रियापद — कर्म नाही; फळ कर्त्यावर

1. बाळ **झोपले**.
2. पक्षी आकाशात **उडाला**.
3. तो मोठ्याने **हसला**.
4. मुले मैदानात **धावली**.
5. आजी खुर्चीवर **बसली**.
6. सूर्य पूर्वेला **उगवतो**.
7. फुले बागेत **फुलली**.
8. बाळ रात्रभर **रडले**.
9. पाहुणे काल **आले**.
10. नदी संथ **वाहते**.

द्विकर्मक क्रियापद — व्यक्ती (अप्रत्यक्ष) + वस्तू (प्रत्यक्ष) कर्म

1. आईने मुलाला खाऊ **दिला**.
2. गुरुजींनी मुलांना गणित **शिकवले**.
3. बाबांनी मला गोष्ट **सांगितली**.
4. मी मित्राला पुस्तक **दिले**.
5. आजीने नातीला अंगठी **दिली**.
6. शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना प्रश्न **विचारला**.
7. त्याने भिकाऱ्याला पैसे **दिले**.
8. ताईने मला पत्र **पाठवले**.
9. राजाने ब्राह्मणाला गाय **दान केली**.
10. मी आईला खरे कारण **सांगितले**.

उभयविध क्रियापद — एकच धातू — (अ) अकर्मक / (स) सकर्मक

1. दार **उघडले** (अ) / त्याने दार **उघडले** (स).
2. घडा **भरला** (अ) / तिने घडा **भरला** (स).
3. फांदी **मोडली** (अ) / वाऱ्याने फांदी **मोडली** (स).
4. दूध **सांडले** (अ) / बाळाने दूध **सांडले** (स).
5. हवामान **बदलले** (अ) / त्याने कपडे **बदलले** (स).
6. तब्येत **सुधारली** (अ) / त्याने चूक **सुधारली** (स).
7. गाडी **उलटली** (अ) / त्याने पान **उलटले** (स).
8. झाड **वाढले** (अ) / आईने जेवण **वाढले** (स).
9. संघ **हरला** (अ) / संघ सामना **हरला** (स).
10. तलाव **भरला** (अ) / शेतकऱ्याने पोते **भरले** (स).

संयुक्त क्रियापद — धातुसाधित + सहाय्यक = एक क्रिया

1. तो खेळू **लागला** → **खेळू लागला**.
2. मी पुस्तक **वाचत आहे**.
3. त्याने काम **करून टाकले**.
4. मी उद्या **जाऊ शकतो**.
5. शिक्षकांनी नावे **लिहून घेतली**.
6. बाळ **रडू लागले**.
7. ती गाणे **गाऊ लागली**.
8. चोर **पळून गेला**.
9. ताईने कविता **वाचून दाखवली**.
10. पाहुणे सकाळीच **निघून गेले**.

सहाय्यक क्रियापद — संयुक्त क्रियापदातील मदतनीस (ठळक)

1. मुले अभ्यास करत **आहेत**.
2. तो गावाला जात **होता**.
3. पाऊस पडू **लागला**.
4. त्याने पत्र फाडून **टाकले**.
5. मी पोहू **शकतो**.
6. आई बाजारात निघून **गेली**.
7. त्याने धडा पाठ करून **घेतला**.
8. ती चित्र काढत **असते**.
9. मुलगा झोपी **गेला**.
10. आजोबांनी गोष्ट सांगून **दाखवली**.

प्रयोजक क्रियापद — कर्ता दुसऱ्याकडून क्रिया करवून घेतो

1. आई बाळाला **झोपवते**.
2. शिक्षक मुलांना रांगेत **बसवतात**.
3. विदूषक प्रेक्षकांना **हसवतो**.
4. आईने बाळाला दूध **पाजले**.
5. मालकाने गड्याकडून शेत **नांगरवले**.
6. आईने ताईकडून भाजी **चिरवली**.
7. बाबांनी न्हाव्याकडून केस **कापवले**.
8. राजाने कारागिरांकडून मंदिर **बांधवले**.
9. प्रशिक्षकाने खेळाडूंना मैदानावर **धाववले**.
10. आईने मुलाला गोळी **गिळवली**.

शक्य क्रियापद — कर्त्याची क्षमता — '-ला ... -वते / -वत नाही'

1. मला आता **चालवते**.
2. मला इतके तिखट **खाववत** नाही.
3. हे कडू औषध मला **पिववत** नाही.
4. तिला हे दुःख **सोसवत** नाही.
5. मला एवढे ओझे **उचलवत** नाही.
6. तुला एवढे अंतर **चालवते** का?
7. आजीला आता उभे **राहवत** नाही.
8. मला अपघाताचे दृश्य **बघवत** नाही.
9. हात दुखत असल्याने मला **लिहवत** नाही.
10. दुखण्यामुळे आजोबांना **बसवत** नाही.

भावकर्तृक क्रियापद — कर्ता नसतो; क्रियाच कर्ता

1. आता **उजाडले**.
2. संध्याकाळी लवकर **सांजावले**.
3. पाहता पाहता **अंधारले**.
4. मला सकाळपासून **मळमळते**.
5. प्रवासात तिला **मळमळले**.
6. उन्हात फिरल्याने मला **गरगरते**.
7. आज लवकरच **उजाडले**.
8. हिवाळ्यात लवकर **अंधारते**.
9. पोटात **कळमळते**.
10. डोंगरापलीकडे **फटफटले**.

अनियमित (गौण) क्रियापद — सर्व काळांत रूपे नाहीत

1. मला पाणी **पाहिजे**.
2. मुलांनी उन्हात खेळू **नये**.
3. मला आता चहा **नको**.
4. देवा, मला धन **नलगे**.
5. तो घरी **आहे**.
6. बाबा गावाला **नाहीत**.
7. हा माझा भाऊ **नव्हे**.
8. तुम्ही वेळेवर यायला **पाहिजे**.
9. रस्त्यावर कचरा टाकू **नये**.
10. मला कोणाचीही मदत **नको**.

करणरूप / अकरणरूप — होकार / नकार

1. तो **येतो** / तो **येत नाही**.
2. मी **वाचतो** / मी **वाचत नाही**.
3. ती **गाते** / ती **गात नाही**.
4. पाऊस **पडला** / पाऊस **पडला नाही**.
5. मुले **खेळतात** / मुले **खेळत नाहीत**.
6. तू **जाशील** / तू **जाणार नाहीस**.
7. आई **हसली** / आई **हसली नाही**.
8. गाडी **थांबली** / गाडी **थांबली नाही**.
9. तो **लिहितो** / तो **लिहीत नाही**.
10. आम्ही **जिंकलो** / आम्ही **जिंकलो नाही**.

सिद्ध धातू — मुळचे धातू (कर, बस, जा, ये, खा...)

1. तो काम **करतो**. (कर)
2. आजी खाली **बसली**. (बस)
3. मी शाळेत **जातो**. (जा)
4. पाहुणे उद्या **येतील**. (ये)
5. बाळ भात **खाते**. (खा)
6. बाबा चहा **पितात**. (पी)
7. ताई पत्र **लिहिते**. (लिह)
8. मी पुस्तक **वाचतो**. (वाच)
9. मुले मैदानात **खेळतात**. (खेळ)
10. तो रोज **धावतो**. (धाव)

नामसाधित धातू — नामापासून बनलेले

1. त्याने प्रश्न शांतपणे **हाताळला**. (हात)
2. आईचे डोळे **पाणावले**. (पाणी)
3. नवी मुलगी **लाजली**. (लाज)
4. आजी नातवाला पाहून **सुखावली**. (सुख)
5. गप्पांत सगळे **रंगले**. (रंग)
6. सरकारने खेळाडूंना **गौरवले**. (गौरव)
7. लोकांनी अन्यायाला **धिक्कारले**. (धिक्कार)
8. त्याने बक्षीस **स्वीकारले**. (स्वीकार)
9. बी जमिनीत **अंकुरले**. (अंकुर)
10. विजयाने तो **आनंदला**. (आनंद)

विशेषणसाधित धातू — विशेषणापासून बनलेले

1. पक्षी फांदीवर **स्थिरावला**. (स्थिर)
2. त्यांची मैत्री **दृढावली**. (दृढ)
3. सभा उशिरापर्यंत **लांबली**. (लांब)
4. चहा **थंडावला**. (थंड)
5. दोरी **सैलावली**. (सैल)
6. त्याच्या पापण्या **ओलावल्या**. (ओला)
7. गाडीचा वेग **मंदावला**. (मंद)
8. गुणांमुळे त्याचे मनोबल **उंचावले**. (उंच)
9. उन्हात त्याचा चेहरा **काळवंडला**. (काळा)
10. थंडीत मुले **गारठली**. (गार)

अनुकरणवाचक धातू — ध्वनीच्या अनुकरणातून

1. घंटा **खणखणली**.
2. आकाशात ढग **गडगडले**.
3. विजा **कडकडल्या**.
4. आकाशात तारे **चमचमतात**.
5. झेंडा वाऱ्यावर **फडफडला**.
6. झाडांची पाने **सळसळतात**.
7. ती गाणे **गुणगुणते**.
8. ओढा **खळखळतो**.
9. भीतीने छाती **धडधडते**.
10. छपरावरून पाणी **टपटपले**.

स्वार्थी क्रियापद — केवळ घडल्याचे विधान (काळ)

1. मी पुस्तक **वाचतो**.
2. तो गावाला **गेला**.
3. आम्ही उद्या सहलीला **जाऊ**.
4. पाऊस **पडत आहे**.
5. ती रोज व्यायाम **करते**.
6. काल शाळेला सुट्टी **होती**.
7. आई स्वयंपाक **करत होती**.
8. मुले उद्या परीक्षा **देतील**.
9. सूर्य पश्चिमेला **मावळतो**.
10. त्याने गाणे **गायले**.

आज्ञार्थी क्रियापद — आज्ञा, विनंती, प्रार्थना, आशीर्वाद

1. दार बंद **कर**.
2. कृपया शांत **बसा**.
3. देवा, सर्वांना सुखी **ठेव**.
4. शतायुषी **हो**.
5. इकडे **ये**.
6. पाणी **आण**.
7. मला मदत **करा**.
8. रोज अभ्यास **कर**.
9. यशस्वी **व्हा**.
10. आत **या**.

विध्यर्थी क्रियापद — कर्तव्य, शक्यता, इच्छा, योग्यता

1. सर्वांनी नियम **पाळावेत**.
2. कदाचित आज पाऊस **पडावा**.
3. मुलांनी वडिलांचा मान **राखावा**.
4. रोज व्यायाम **करावा**.
5. खरे **बोलावे**.
6. मला परदेशी **जावेसे** वाटते.
7. विद्यार्थ्यांनी वेळेवर **यावे**.
8. सर्वांनी झाडे **लावावीत**.
9. आपण गरिबांना मदत **करावी**.
10. पावसाळ्यात छत्री **न्यावी**.

संकेतार्थी क्रियापद — अट / संकेत (जर ... तर)

1. जर अभ्यास **केला असता**, तर पास **झाला असता**.
2. पाऊस **पडला असता**, तर पीक **आले असते**.
3. तू **आलास**, तर मी **येईन**.
4. लवकर **निघाला असतास**, तर गाडी **मिळाली असती**.
5. पैसे **असते**, तर घर **घेतले असते**.
6. जर व्यायाम **केलास**, तर निरोगी **राहशील**.
7. तो **भेटला असता**, तर सांगितले **असते**.
8. औषध वेळेवर **घेतले असते**, तर बरे **वाटले असते**.
9. मेहनत **केलीस**, तर यश **मिळेल**.
10. जर तू **बोलला असतास**, तर गैरसमज **टळला असता**.

11. महत्त्वाचे प्रयोजक धातू

मूळ → प्रयोजक	मूळ → प्रयोजक	मूळ → प्रयोजक	मूळ → प्रयोजक
हस → हसव	बस → बसव	झोप → झोपव	कर → करव
चाल → चालव	पळ → पळव	उठ → उठव	लिह → लिहव
पी → पाज	खा → खाऊ घाल	शिक → शिकव	रड → रडव

11. उभयविध धातू (सकर्मक व अकर्मक)

धातू	अकर्मक वाक्य	सकर्मक वाक्य
उघड	दार उघडले.	त्याने दार उघडले.
भर	तलाव भरला.	तिने घडा भरला.
फुट / फोड	मडके फुटले.	मुलाने मडके फोडले.
सुट / सोड	गाडी सुटली.	त्याने पक्षी सोडला.

लक्षात ठेवा : वाक्याचा अर्थ पूर्ण करणारा शब्द म्हणजेच क्रियापद; धातुसाधित शब्द (ऊन, ताना, णारा, लेला) वाक्य पूर्ण करत नाहीत.

झटपट ओळख : (1) क्रियापदाला 'काय/कोणाला?' विचारा → कर्म मिळाले तर सकर्मक, दोन कर्मे तर द्विकर्मक, नाही तर अकर्मक. (2) कर्ता दुसऱ्याकडून करवून घेतो → प्रयोजक. (3) '-ला ... -वते/-वत नाही' (क्षमता) → शक्य. (4) कर्ताच नाही (उजाडले) → भावकर्तृक. (5) धातुसाधित + लागला/आहे/टाकले → संयुक्त. (6) पाहिजे, नको, नये → अनियमित.

सराव प्रश्नसंच (MIX फॉरमॅट)

1 'राम आंबा खातो.' – क्रियापदाचा प्रकार ओळखा.
(A) भावकर्तृक (B) अकर्मक
(C) सकर्मक (D) द्विकर्मक

2 'आई बाळाला हसवते.' – क्रियापदाचा प्रकार ओळखा.
(A) संयुक्त (B) अनियमित (गौण)
(C) प्रयोजक (D) शक्य

3 'दार बंद कर.' – क्रियापदाचा अर्थ ओळखा.
(A) संकेतार्थ (B) स्वार्थ
(C) आज्ञार्थ (D) विध्यर्थ

4 'गाते' या क्रियापदाचा धातू ओळखा.
(A) गा (B) गात
(C) गाते (D) गाण

5 'हाताळणे' हा धातू कोणता?
(A) सिद्ध धातू (B) विशेषणसाधित धातू
(C) नामसाधित धातू (D) अनुकरणवाचक धातू

6 'तो जेवून शाळेत गेला.' – या वाक्यातील क्रियापद ओळखा.
(A) तो (B) जेवून
(C) शाळेत (D) गेला

7 'त्याने दार उघडले.' व 'दार उघडले.' – 'उघडणे' हे क्रियापद कोणते?
(A) भावकर्तृक (B) प्रयोजक
(C) शक्य (D) उभयविध

8 गटात न बसणारा शब्द ओळखा.
(A) सांजावले (B) हसवले
(C) उजाडले (D) मळमळते

9 '____ आज लवकर झोपावे.' – विध्यर्थी वाक्यासाठी योग्य कर्ता निवडा.
(A) मुलांना (B) मुलांनी
(C) मुलांचे (D) मुले

10 'बाळ शांत झोपले.' – क्रियापदाचा प्रकार ओळखा.
(A) अकर्मक (B) द्विकर्मक
(C) भावकर्तृक (D) सकर्मक

11 'आजारी माणसाला उठवत नाही.' – क्रियापदाचा प्रकार ओळखा.
(A) शक्य (B) अनियमित (गौण)
(C) संयुक्त (D) प्रयोजक

12 'सर्वांनी नियम पाळावेत.' – क्रियापदाचा अर्थ ओळखा.
(A) संकेतार्थ (B) आज्ञार्थ
(C) विध्यर्थ (D) स्वार्थ

13 'लिहितो' या क्रियापदाचा धातू ओळखा.
(A) लिह (B) लिहिणे
(C) लिहि (D) लिहित

14 'स्थिरावणे' हा धातू कोणता?
(A) नामसाधित धातू (B) सिद्ध धातू
(C) अनुकरणवाचक धातू (D) विशेषणसाधित धातू

15 'धावणारा घोडा थांबला.' – या वाक्यातील क्रियापद ओळखा.
(A) थांबला (B) धावणारा
(C) धावणारा व थांबला (D) घोडा

16 'तो वाचत आहे.' – येथे सहाय्यक क्रियापद कोणते?
(A) आहे (B) तो
(C) वाचत (D) वाचत आहे

17 गटात न बसणारा शब्द ओळखा.
(A) नको (B) पाहिजे
(C) नये (D) बसतो

18 'मी उद्या गावाला जाईन.' – क्रियापदाचा काळ ओळखा.
(A) वर्तमानकाळ (B) भविष्यकाळ
(C) भूतकाळ (D) आज्ञार्थ

19 'त्याने मला पुस्तक दिले.' – प्रत्यक्ष कर्म ओळखा.
(A) पुस्तक (B) त्याने
(C) दिले (D) मला

20 'पोलिसांनी चोराला पकडले.' – क्रियापद ओळखा.
(A) पकडले (B) चोराला
(C) पोलिसांनी (D) कोणतेच नाही

21 'मी पत्र लिहितो.' – क्रियापदाचा पुरुष ओळखा.
(A) तृतीय पुरुष (B) कोणताच नाही
(C) द्वितीय पुरुष (D) प्रथम पुरुष

22 'आईने मुलाला खाऊ दिला.' – क्रियापदाचा प्रकार ओळखा.
(A) अकर्मक (B) सकर्मक
(C) भावकर्तृक (D) द्विकर्मक

23 'तो खेळू लागला.' – क्रियापदाचा प्रकार ओळखा.
(A) अनियमित (गौण) (B) प्रयोजक
(C) संयुक्त (D) शक्य

24 'पाऊस पडला असता तर पीक आले असते.' – क्रियापदाचा अर्थ ओळखा.
(A) संकेतार्थ (B) विध्यर्थ
(C) स्वार्थ (D) आज्ञार्थ

25 'खेळली' या क्रियापदाचा धातू ओळखा.
(A) खेळणे (B) खेळ
(C) खेळल (D) खेळी

26 'गडगडणे' हा धातू कोणता?
(A) अनुकरणवाचक धातू (B) नामसाधित धातू
(C) विशेषणसाधित धातू (D) सिद्ध धातू

27 'चालताना तो पडला.' – 'चालताना' हा शब्द काय आहे?
(A) धातुसाधित (क्रियाविशेषण)
(B) क्रियापद
(C) नाम
(D) सहाय्यक क्रियापद

28 'तो खेळू शकतो.' – सहाय्यक क्रियापद कोणते?
(A) खेळू शकतो (B) खेळू
(C) शकतो (D) तो

29 गटात न बसणारा शब्द ओळखा.
(A) गडगडणे (B) कडकडणे
(C) हाताळणे (D) खणखणणे

30 'ती रोज शाळेत जाते.' – क्रियापदाचा काळ ओळखा.
(A) आज्ञार्थ (B) भविष्यकाळ
(C) वर्तमानकाळ (D) भूतकाळ

31 'त्याने मला पुस्तक दिले.' – अप्रत्यक्ष कर्म ओळखा.
(A) त्याने (B) पुस्तक
(C) दिले (D) मला

32 'ढग गडगडू लागले.' – हे क्रियापद कोणते?
(A) संयुक्त (B) भावकर्तृक
(C) प्रयोजक (D) अनियमित

33 'तू गाणे गातोस.' – क्रियापदाचा पुरुष ओळखा.
(A) प्रथम पुरुष (B) तृतीय पुरुष
(C) कोणताच नाही (D) द्वितीय पुरुष

34 'पहाटे उजाडले.' – क्रियापदाचा प्रकार ओळखा.
(A) भावकर्तृक (B) द्विकर्मक
(C) सकर्मक (D) अकर्मक

35 'तुला तिथे जायला नको.' – क्रियापदाचा प्रकार ओळखा.
(A) शक्य (B) संयुक्त
(C) प्रयोजक (D) अनियमित (गौण)

36 'मी रोज व्यायाम करतो.' – क्रियापदाचा अर्थ ओळखा.
(A) आज्ञार्थ (B) संकेतार्थ
(C) स्वार्थ (D) विध्यर्थ

37 'बसवतो' या प्रयोजक क्रियापदाचा मूळ धातू ओळखा.
(A) बसणे (B) बस
(C) बसवत (D) बसव

38 'बसणे' हा धातू कोणता?
(A) विशेषणसाधित धातू (B) सिद्ध धातू
(C) अनुकरणवाचक धातू (D) नामसाधित धातू

39 'पोहणे हा उत्तम व्यायाम आहे.' – 'पोहणे' चे कार्य कोणते?
(A) विशेषण (B) क्रियापद
(C) क्रियाविशेषण (D) नाम

40 'तो येत नाही.' – हे क्रियापद कोणत्या रूपात आहे?
(A) करणरूप (B) संकेतार्थ
(C) अकरणरूप (D) प्रयोजक

41 गटात न बसणारा शब्द ओळखा.
(A) जेवून (B) खेळताना
(C) धावणारा (D) गेला

42 'आम्ही काल सिनेमा पाहिला.' – क्रियापदाचा काळ ओळखा.
(A) आज्ञार्थ (B) भविष्यकाळ
(C) वर्तमानकाळ (D) भूतकाळ

43 'आजीने नातवाला गोष्ट सांगितली.' – प्रत्यक्ष कर्म ओळखा.
(A) गोष्ट (B) नातवाला
(C) सांगितली (D) आजीने

44 'मालकाने नोकराकडून काम करवले.' – हे क्रियापद कोणते?
(A) भावकर्तृक (B) अकर्मक
(C) शक्य (D) प्रयोजक

45 'त्या मुली नाचतात.' – क्रियापदाचे वचन ओळखा.
(A) दोन्ही (B) सांगता येत नाही
(C) एकवचन (D) अनेकवचन

46 'पक्षी आकाशात उडाला.' – क्रियापदाचा प्रकार ओळखा.
(A) द्विकर्मक (B) सकर्मक
(C) अकर्मक (D) भावकर्तृक

47 'शिक्षक मुलांना बसवतात.' – क्रियापदाचा प्रकार ओळखा.
(A) शक्य (B) अनियमित (गौण)
(C) संयुक्त (D) प्रयोजक

48 'देवा, सर्वांना सुखी ठेव.' – क्रियापदाचा अर्थ ओळखा.
(A) आज्ञार्थ (B) संकेतार्थ
(C) विध्यर्थ (D) स्वार्थ

49 क्रियापदातील प्रत्यय काढल्यानंतर उरणाऱ्या मूळ रूपाला काय म्हणतात?
(A) प्रकृती-प्रत्यय (B) धातुसाधित
(C) कृदन्त (D) धातू

50 'पाणावणे' हा धातू कोणता?
(A) विशेषणसाधित धातू (B) सिद्ध धातू
(C) नामसाधित धातू (D) अनुकरणवाचक धातू

51 'पिकलेला आंबा गोड लागतो.' – 'पिकलेला' काय आहे?
(A) क्रियापद (B) धातुसाधित विशेषण
(C) नाम (D) सहाय्यक क्रियापद

52 'तो येतो.' – हे क्रियापद कोणत्या रूपात आहे?
(A) अकरणरूप (B) अनियमित
(C) करणरूप (D) शक्य

53 गटात न बसणारा शब्द ओळखा.
(A) आज्ञार्थ (B) संकेतार्थ
(C) प्रयोजक (D) विध्यर्थ

54 'ते सामना जिंकतील.' – क्रियापदाचा काळ ओळखा.
(A) भविष्यकाळ (B) आज्ञार्थ
(C) वर्तमानकाळ (D) भूतकाळ

55 'सीता फुले वेचते.' – कर्म ओळखा.
(A) कर्म नाही (B) फुले
(C) वेचते (D) सीता

56 'आता मला बोलवत नाही.' – हे क्रियापद कोणते?
(A) प्रयोजक (B) संयुक्त
(C) सकर्मक (D) शक्य

57 'ती गेली.' – क्रियापदाचे लिंग ओळखा.
(A) नपुंसकलिंग (B) पुल्लिंग
(C) सर्वलिंगी (D) स्त्रीलिंग

उत्तरसूची व स्पष्टीकरण

1 (C) सकर्मक — खातो काय? → आंबा (कर्म) → सकर्मक.
2 (C) प्रयोजक — बाळ हसते, आई करवते → प्रयोजक.
3 (C) आज्ञार्थ — आज्ञा → आज्ञार्थ.
4 (A) गा — प्रत्यय काढल्यावर 'गा'.
5 (C) नामसाधित धातू — हात (नाम) → नामसाधित.
6 (D) गेला — जेवून धातुसाधित; अर्थ पूर्ण करणारे 'गेला'.
7 (D) उभयविध — कधी सकर्मक, कधी अकर्मक.
8 (B) हसवले — इतर भावकर्तृक; हसवले प्रयोजक.
9 (B) मुलांनी — विध्यर्थ : कर्त्याला 'नी' प्रत्यय.
10 (A) अकर्मक — कर्म नाही → अकर्मक.
11 (A) शक्य — क्षमता → शक्य.
12 (C) विध्यर्थ — कर्तव्य → विध्यर्थ.
13 (A) लिह — धातू 'लिह'.
14 (D) विशेषणसाधित धातू — स्थिर (विशेषण) → विशेषणसाधित.
15 (A) थांबला — धावणारा = धातुसाधित विशेषण.
16 (A) आहे — आहे सहाय्यक.
17 (D) बसतो — इतर अनियमित.
18 (B) भविष्यकाळ — जाईन → भविष्यकाळ.
19 (A) पुस्तक — वस्तू → प्रत्यक्ष कर्म.
20 (A) पकडले — वाक्य पूर्ण करणारे.
21 (D) प्रथम पुरुष — मी → प्रथम पुरुष.
22 (D) द्विकर्मक — मुलाला (अप्रत्यक्ष) + खाऊ (प्रत्यक्ष) → द्विकर्मक.
23 (C) संयुक्त — खेळू + लागला → संयुक्त.
24 (A) संकेतार्थ — अट → संकेतार्थ.
25 (B) खेळ — धातू 'खेळ'.
26 (A) अनुकरणवाचक धातू — ध्वनीचे अनुकरण.
27 (A) धातुसाधित (क्रियाविशेषण) — ताना प्रत्यय → धातुसाधित.
28 (C) शकतो — शकतो सहाय्यक.
29 (C) हाताळणे — इतर अनुकरणवाचक.
30 (C) वर्तमानकाळ — जाते → वर्तमानकाळ.
31 (D) मला — व्यक्ती → अप्रत्यक्ष कर्म.
32 (A) संयुक्त — गडगडू + लागले.
33 (D) द्वितीय पुरुष — तू → द्वितीय.
34 (A) भावकर्तृक — कर्ता नाही → भावकर्तृक.
35 (D) अनियमित (गौण) — नको → अनियमित.
36 (C) स्वार्थ — साधे विधान → स्वार्थ.
37 (B) बस — मूळ धातू 'बस', प्रयोजक 'बसव'.
38 (B) सिद्ध धातू — मूळचा धातू → सिद्ध.
39 (D) नाम — धातुसाधित नाम.
40 (C) अकरणरूप — नकार → अकरणरूप.
41 (D) गेला — इतर धातुसाधिते.
42 (D) भूतकाळ — पाहिला → भूतकाळ.
43 (A) गोष्ट — गोष्ट.
44 (D) प्रयोजक — करवले → प्रयोजक.
45 (D) अनेकवचन — नाचतात → अनेकवचन.
46 (C) अकर्मक — कर्म नाही → अकर्मक.
47 (D) प्रयोजक — करवून घेणे → प्रयोजक.
48 (A) आज्ञार्थ — प्रार्थना → आज्ञार्थ.
49 (D) धातू — धातू.
50 (C) नामसाधित धातू — पाणी → नामसाधित.
51 (B) धातुसाधित विशेषण — लेला प्रत्यय → विशेषण.
52 (C) करणरूप — होकार → करणरूप.
53 (C) प्रयोजक — इतर क्रियापदाचे अर्थ.
54 (A) भविष्यकाळ — जिंकतील → भविष्यकाळ.
55 (B) फुले — वेचते काय? फुले.
56 (D) शक्य — बोलण्याची क्षमता → शक्य.
57 (D) स्त्रीलिंग — गेली → स्त्रीलिंग.

सर्व विद्यार्थ्यांना परीक्षेसाठी हार्दिक शुभेच्छा! — Mpsckeeda